

Zbigniew Machej (Polsko)

Narozen v roce 1958. Básník, autor veršů pro děti, esejista a překladatel. Pochází z polského Těšína. Absolvent polonistiky a religionistiky na Jagelonské univerzitě v Krakově. V 80. letech spolupracoval s představiteli demokratické opozice a samizdatovými vydavatelstvími. Po roce 1989 působil jako novinář, kulturní manažer a diplomat (Polský institut v Praze, Polský institut v Bratislavě, Mezinárodní visehradský fond). Je autorem čtrnácti básnických sbírek pro dospělé, mj. *Smakosze, kochankowie i płatni mordercy* (1984), *Legendy praskiego metra* (1996), *Wiersze przeciwko opodatkowaniu poezji* (2007), *Zima w małym mieście na granicy* (2008) a sbírky básní pro děti *Przygody przyrody* (2008). Překládá českou, slovenskou a anglickou poezii (mj. tvorbu Jana Skácela, Ivana Blatného, Ivana Štrpky, Thomase Trahernea a Johna Clarea). V roce 2017 vydal *Pieśni duchowe (Duchovní písně)* Georgia Tranoscia, luteránského pastora ze 17. století původem z Těšína, který působil na území dnešního Česka a Slovenska. V poslední době píše hlavně esejisticky laděnou prózu.

ukázky přeložili Lenka Kuhar Daňhelová, Petr Motýl

Mladý Hrabal

V roce 1938 začínal psát mladý Hrabal
básně. Bylo mu čtyřadvacet let
a začínal třpytkami ve stylu posvícenského
surrealismu. Právě přijal evangelium
André Bretona, stále však slyšel ozvěny Sibylly
a hučící proud vědomí svého strýce
Pepina. Byl začínajícím prorokem ve vlastní
zemi, toužil po čistém poznání
jako Archimédes, chtěl proniknout do zákona

erotické geometrie, jeho nenaplněné srdce však
krvácelo dovnitř. Chtěl
ústy kreslit trojúhelníky kolem pupku
své múzy, nesoucí jméno Georginia
nebo Viktorie. Chtěl ústy malovat
čtverce na jejích hýždích. Chtěl
jí uříznout víčka nožikem, aby jí mohl
hledět do očí, i když spala.
Chtěl být avantgardním umělcem,
ale ještě nevěděl, co z něj
bude. Nemohl tedy nebýt sám.
Na sklíčenost mu nepomáhala ani

kopaná na lukách za Labem, ani
každodenní koupání v řece od dubna

do října. Chtěl zemřít pro svět,
odsoudil se, studoval trestní
právo, opíjel se kýčem západů slunce.
Za letních večerů ho můry unášely vysoko
ke hvězdám, k nepozemským světélům.
Plakal nad reklamou nebe, milostný
otazník mu křivil tvář, plakal
nad svým životem, opíjel se levnou krásou,
kýčem jara, secesním kýčem podzimu,
vzrušoval se kýčem pohřbů, nářkem
vesnických stařenek, kýčem věnců
na hrobech a nápisů na černých
stuhách. Za místním hřbitovem
vítr po polích roznášel ve vlnách ozvěnu

dechovky. Korálově zářil uhlík
smutku. Mladý Hrabal začínal psát
básně. Stroj značky Underwood
se zasekával v chvatu jeho prstů
a myšlenek. Vykláněl se z okna poezie
na dvorek pivovaru, když měsíc v úplňku
vycházel zahalený do turbanu mraků.
Pivovar byl velký jak kostel. V sadech
u řeky neviditelné ruce větru
cvičily stupnice na listoví třešní.
Klávesy uplývaly za obzor, směrem
k nízkým sopečným vrcholům, spolu
s nimi pod hvězdným vinohradem
sténaly andělské harfy. Byli to spíše
rybáci, rozpjatí v letu jak bílé kříže,

kropenaté jak orchideje plachtili
nad vodami Labe daleko na sever.
Mladý Hrabal nebyl pohledný
a odvážný jako krotitelé zvířat v cirkuse
Kludský, avšak jeho dny mládí planuly
jako obruče, skrze něž měly skákat
berberské lvice. Byl začínajícím básníkem

ve vlastním ráji, po osmi pivech vycházel
z hospody na náměstí. Při chůzi rozněcoval
kroky duhu, nebyl však dobrým
tanečníkem. Byl dobrým posluchačem.
V hlavě mu šuměly rozhovory lidí
z hospody. Vracel se k sobě, do podkroví
pivovaru. Cítil se jako vagon odtržený od

zbytku vlaku a řítící se do tmy.
To, co mělo přijít tanečním krokem,
řítilo se jak o závod proti němu.
Co bylo nevyhnutelné, skákalo
mílovými kroky, tiše, na kočičích
tlapkách. Evropa se utápěla v galerijním
tónu. Mladý Hrabal vzýval anděla
zkázy, přivolával záplavu lásky.
Seděl u petrolejky a vyvolával
filmy němé hrůzy, groteskní stíny
bez lidí rostly na zdi za studenými
kachlovými kamny. Jako začínající
básník usínal oblečený na posteli,
kterou ráno nestlal. Od podzimu
do jara spal navlečený do trojích

kalhot jako jeho strýc Pepin. Budil ho déšť
bubnující na cínovou střechu pivovaru,
zvonící v černých okapech. Rozpoznával
v jeho rytmu jamb. Chtěl plout
v proudu toho deště, v proudu lásky,
až k pramenům. A už se k sobě nechtěl
vracet kroky, jež rozněcovaly duhu.
Byl totiž špatný tanečník. Jednou
v zimě, když se po bálu vracel
přes řeku domů, při přeskokování z kry
na kru pochopil, že lásku je možné vyhrát
jako los v tombole. Jeho další
múza byla ve znaku Vah. Chodil s ní
ruku v ruce podél Labe, s horečkou, s duší
na rameni, neboť se nehodil

pro manželství. Byl žárlivý jak pierot
a cítil vinu jako Kain. Měsíc blábolil
mezi mraky. Poletovali netopýři.
Rozjasňovalo se. Na nebi Kasiopea
prohlížela se v zrcadle Orionu
a Andromeda plula v doprovodu
Delfína cestou vystlanou černými růžemi.
Vesmír utíkal, čas utíkal, život
utíkal spolu s hvězdami a vůbec
nebylo jisté, zda ohňostroje lásky
něco v tom útěku změnily. Mladý
Hrabal nedokázal být milovníkem,
nevěděl, co z něj bude, utíkal

do podkroví pivovaru číst básně
Ungarettiho a Utrpení mladého
Werthera. Cítil se jako piková
desítka z karet do mariáše,
jak medvěd s kruhem v nozdách
vedený na řetězu do neznáma.
Mezi přílivy a odlivy
ptačího švitoření bylo slyšet Ravelovo
Bolero. Vesmír uháněl ještě rychleji.
Patřilo se být sluncem a milovat jako slunce.
Časy surrealismu spěly ke konci.
Labe plynulo dál k Severnímu moři,
teď však přes Protektorát a Třetí říši.

Patřilo se být přinejmenším sluncem.
A i když nikdo tehdy ještě nic
nevěděl o černých dírách
a zániku sluncí, budoucnost pádila
temnotou vstříc
jak prázdný vagon odtržený od zbytku
vlaku. Prudce začínala
éra totálního realismu.

Sex

Je to jen zastírání projevů
a neodstraňování příčin
co se stále reprodukuje
i když se samy likvidují
až do vyčerpání zásob
a vyschnutí zdrojů

Ale copak se zásoby mohou vyčerpat
a obnovitelnost skončit
když v přírodě nic nehyne
a všechno jen plyne plyne
neustále mění stav
skupenství (až do omrzení)?

Aby to nebyla taková nuda
musí být nějaké víry průtoky
výrony utonutí ztráty
neutrální kontinuum živé prázdnoty
se musí splétat s žárlivou predestinací
a černým nevděkem osudu
které jsou činiteli pro nejrůznější
rovnoběžné životy mohou mít
nepředvídatelné následky
často dokonce tragické

Neboť všechno co plyne
neustále na sebe háže
imanentní síť
bylo by třeba dobře promyslet
co se dá s tou sítí ulovit
kdo nebo co je tu lovcem
a kdo nebo co kořistí
a zda spolu oba můžou
dlouho a šťastně žít

Po první krizi

Hned po první krizi
druhá krize přijde
Čína dluhy skoupí
levně jí to vyjde

Hned po druhé krizi
třetí se k nám řítí
počítače nejdou
připojit už k síti

A po třetí krizi
čtvrtá krize je tu
aby bylo jasno
že je konec žertů

Pak po čtvrté krizi
pátá se k nám vetře
ti co žili single
žijí spolu ve třech

Jde po páté krizi
šestá krize vážná
a z množiny plné
najednou je prázdná

A po šesté krizi
sedmá se k nám blíží dělejme už něco
ať ty krize zmizí

CO SE ŘÍKÁ BÁSNÍKŮM NA TÉMA SPOLEČENSKÉHO POSTAVENÍ POEZIE

básník ten práci svou bez vší práce
chce mít a mít se jak v žitě prase

báseň je pro něj chlebem i ženou
i lahví s vodkou vždy otevřenou

básník sní slovo jazyk je mu byt
ach ten si žije! kdo z nás má se líp?

Podunajský apokryf

Na počátku bude početí
v nepředstavitelných, strašných a možná i
zázračných okolnostech milostného dobrodružství.
Otázka neposkvrnění zůstane otevřená.
Bude to vysoce rizikové těhotenství,
a to nejen proto, že Otec je neznámý
a Matka nezletilá,
ale také díky nejistým zítřkům,
úvěrové krizi a vyhlášení sčítání lidu.
V noci, jakoby ve snu, andělé předají
předběžné výstražné oznámení.
A když se naplní dny,
na obloze se objeví podivuhodně jasná hvězda,
spíš konjunkce než konjunktura,
anebo kometa s ledovým chvostem
kosmického prachu.
A i když si nikdy nejsme jisti
jestli existuje život po porodu
kohout zazpívá, odbije nejasná hodina narození,
odejde voda a světlo světa
se vyjeví v ústraní a v nijak zvlášť
ubohém městě
plném přeplněných hospod
a nákupních galerií, někde v jeskyni
biologického hazardu.
Naprosto anonymní Mágové z Východu
přijedou s karavanou, bohužel
lhostejnou k vraždění nevíňátek.
Lidé lidem vždy připravovali
takový osud, zvláště starší lidé mladším,
bílí barevným, politici bezpartijním,
uniformovaní civilům, šéfové podřízeným.
A tak nebo onak zdegenerovaný režim
si ať chce či nechce podtíná hřad,
na kterém sedí zaslepený svou chtivostí.
Jeho dni jsou spočteny jako vlasy na hlavě,
která se skutálela zpod gilotiny.
Pak přijde ticho
podrostlé bílým šumem

mediálních bludů, obchodní embargo,
cenzura internetu, zablokování kont, uzavření
vzdušného prostoru a nálety. Urychlené
zpuštění, postpolitické ruiny.

Pouze nemnohým se podaří utéct, přeběhnout
hranice, překonat hory,
moře, zachránit si kůži
pro následnou gehennu v neznámu.

Všechno pohltí skvrna bílá jako mlha
a prudká jako tsunami.

A co dál? Pokračování určitě přijde,
poněvadž z příčin se skrytě a trpělivě
klubají následky.

O dlouhé tajemné mezeře v životopise
se bude později spekulovat pouze
na základě zlomků apokryfů.

Ve shodě s tradicí se jen jednou,
na jakémisi svatém místě,
v jakési synagoze, mešitě nebo
katedrále objeví zázračné dítě
odnikud, bez minulosti, bez rodičů
a příbuzných, ale zato velice znalé
Písma i prolamování přístupových kódů,
dítě jehož oslnivost
staví do špatného světla
plané mudrování místní elity.

A pak zase dlouho, dlouho nic.
V práci, doma, v práci, doma,
jestli existuje ta práce a to doma.
Zdaliž ale sám nevidíš, že z domu tvého,
čas až nastane, bude ti třeba odejít,
ačli ne každý dům, jenž jest ti domovem,
jest domem zajetí.

A přesto je nutné
jednou z toho domu odejít.
Nejlíp bez notebooku, bez mobilu,
nejlíp na poušť.
Tam bude třeba odolat celému seriálu
pokušení, aby po tomto očištění
a posílení bylo možné přijmou křest vodou

z občasně vysychající řeky,
nad kterou se rozezní bouřkový oblak
se srdcem holubice a s vševídnoucím okem,
oblak promlouvající z jasného nebe,
a přece způsobem pro krajany
zcela nesrozumitelným.
Ale přesto veřejná činnost
může začít. Uskutečněná poezie,
sociální vizionářství, utopistické šarlatánství
a potulný mesianismus.
A bude nutné odejít do cizích zemí,
vyjet za hranice, protože ve vlastní zemi
není ani slušná práce ani radostná věda.
Bude nutné uzdravovat v rozporu
se současnou medicínou, činit zázraky
v rozporu s objektivním zákonem gravitace
a jinými obecně uznávanými pravidly
fyziky, chemie, biologie a ekonomie.
Bude nutné stát se poslušným nástrojem
jiné skutečnosti, právem označované
za nadpřirozenou, která nesmírně trpělivě
snáší viditelnou i neviditelnou skutečnost
tohoto světa utápějícího se v kýči násilí
a v sentimentu nad cizím utrpením
na pozadí slunečních erupcí
a nejasného vlivu Měsíce.
Něco takového ale nemůže
trvat dlouho.
Něco takového není možné
tolerovat donekonečna.
Písmo se musí
naplnit,
jeho písmena
musí nasáknout krví,
aby pak mohl sestoupit Duch
v podobě ohnivě tečky
nad „i“.
Bude třeba vydat
vlastní tělo ke sněžení
a vlastní krev k vypití,
k obětování, k exekuci, tak se staň,

na věky věků,
ač ani tělo ani krev
nejsou nikdy vlastní,
jakoby podle
svatého zákona vlastnictví,
který determinuje
zdegenerovanou západní civilizaci.
V každém případě něco takového
– neboli eticky a metafyzicky motivovaný
odpadlický altruismus –
nemůže trvat dlouho,
protože má příliš revoluční ohlas.

A něco takého podemílá status quo
a především poškozují životní zájmy
arciúředníků, arcikněží,
arcipředsedů, arcisprávců,
ředitelů, generalit,
developerů, provozovatelů,
notářů, prokurátorů,
soudců jsoucích na odpočinku
a funkcionářů odborů
jsoucích v stavu erekce, hráčů
na burze, marketingových specialistů,
PR manažerů, účetních, pokladníků,
sekretářů, redaktorů, mediálních
magnátů, celebrit a celebritek
a taky bodygardů a domovnic...

Uff! Soudní líčení musí být zinscenováno,
poprava nesmí být odročena
Bože můj, Bože, proč jsi mne opustil?
Nemůže být odvoláno. Smrt
musí být skutečná, jelikož je v řádu
koloběhu přírody a je branou
o rozměru ucha jehly,
která vede do jiného světa.
A žádná kultura – ani vysoká,
ani nízká, ani masová, ani výlučná –
smrt nepřemůže. A proč taky?
Ale dokud nevznikne nová země

a nové nebe,
nebude tu šance na klidný,
kulturní a dostatečně finančně zajištěný
důchod, na hospic, na jedno procento
věnované z daní potřebným.

Takže nám zbývá jen věřit
v sestup do pekel
a ve vstup do Chvály
ať už by nebyla čímkoliv,
ve Zmrtvýchvstání,
ať už by mělo přijít jakkoliv,
ve vzkříšené tělo,
jaké by nebylo,
a především v triumf

Ducha Věčného Revolucionáře
a Nanebevstoupení.
Obzvláště když nebe
je na dosah ruky
a Království Boží
je v nás.